

úplný, jde spíše o reprezentativní výběr. I ten však názorně ilustruje mnohotvárnost vztahů v oblasti slovtvorné synonymie. K tomu přispívá i pečlivé zpracování materiálu bez patrnějších nedostatků (až na ojedinělé nepřesnosti v morfematickém rozboru, příp. v transliteraci ruských slov do latinky), jakož i jeho přehledné uspořádání. Stejně pečlivě je zpracován také poznámkový a rejstříkový aparát.

Jako celek představuje studie I. Ohnčiserové výsoce teoreticky fundovanou práci, u níž je nutno zvlášť ocenit její snahu o řešení dosud sporných otázek. Proto je nepochybně cenným příspěvkem k literatuře zabývající se aktuálními problémy na poli slovtvorby.

Jan Sturala

Ladislav Hosák—Rudolf Srámek: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, M—Ž, Academia, Praha 1980, 964 stran.

Po deseti letech vyšel očekávaný II. díl slovníku místních jmen, jimž se dostává české toponomastice významného místa v slovanské jazykovědě. Rozsáhlé dílo Profousovo, dokončené Janem Svobodou a Vladimírem Šmilauerem, spolu s oběma svazky Hosákovy a Srámkovy práce tvoří — i přes určité rozdíly v zpracování obou slovníků — jedinečný celek, nemající v slovanské toponomastice zatím obdoby. Území českého jazyka má tedy souborně zpracován veškerý materiál, který poskytují názvy všech obydlených míst, tj. měst, městeček, vsí, osad, samot, významnějších místních částí apod.

Mimo vlastní zpracování hesel slovníku obsahuje posuzovaná kniha některé doplňky a dodatky. Především je doplněn seznam pramenů historických dokladů a historické literatury z I. dílu, samostatně jsou tu otištěny doplňky Adolfa Turka, který se po smrti Ladislava Hosáka ujal dokončení revize historické dokumentace hesel T—Ž, vztahující se k materiálu II. dílu, dále doplňky a dodatky k I. dílu a seznam místních jmen na Semberovské Mapě země Moravské z r. 1881 (nebyla počata do I. dílu). Pro praktické užívání slovníku je cenný přehled změn ve vlastních jménech Moravy a Slezska od r. 1945 do r. 1972, seznam nových místních jmen pro bývalé německé obce nebo lokality s německými názvy a seznam jmen obcí zaniklých ve výše uvedeném údobí. Knihu uzavírají dva historické příspěvky Ladislava Hosáka, a to pojednání Hustota sídliště ve středověku a Osady považované neprávem za zaniklé, jež v mnohém doplňují a upřesňují dosavadní literaturu o této problematice. Nakonec je připojen statistický přehled hesel a jmen, z něhož vyplývá, že celý Hosákův a Srámkův slovník obsahuje celkem 5570 hesel, což představuje 3860 jmen.

Už v recenzích na I. díl byla kladně oceněna přehlednost uspořádání hesel. (V SPFFBU A 20 (1972) na str. 227 z pera Dušana Slosara.) Materiál je výrazně členěn do několika bodů. Je v nich podávána: 1. charakteristika sídliště podle stavu z r. 1935 s bližší lokalizací (udáním kilometrové vzdálenosti a směru od nejbližšího bodu orientační sítě) a územní příslušnost u slezských obcí, 2. historické doklady místního jména s letopočtem i pramenem, 3. příslušnost k panství podle stavu k r. 1848 a nejdůležitější údaje z místních dějin i o národnostních poměrech, 4. nářeční podoba s dalšími jazykovými doklady, 5. etymologický výklad místního jména a sporadicky 6. názvy samot a vybraných historických názvů částí obcí. Toto uspořádání hesla (téz grafické oddělení části historické od jazykové) i espornější citace činí ho přehlednějším, než je heslo v slovníku Profousově, a po stránce obsahové přináší i bohatší materiál.

Lingvistu zajímají především údaje v bodech 4 a 5 (tyto části zpracoval Rudolf Srámek). Nejprve je uveden bohatý jazykový materiál: nářeční podoba místního jména, údaj o jeho flexi, dále jméno obyvatelské a přídatné jméno odvozené od daného jména místního. Tyto údaje jsou pro výklad jména mnohdy velmi důležité a mají význam i pro nářeční slovtvorbu.

Nejnáročnější jsou etymologické výklady jmen. Zde mnohdy neplatí obecné hláskové zákony, jména často byla komolena, některá základní jména vymizela apod. Je třeba ocenit, že autor v tomto směru byl velmi strážlivý a materiál spolehlivě zvládl. Ke starším názorům je kritický a vždy ve svých výkladech poukazuje na literaturu (Váša—Černý, Profous). Ve výkladech obtížnějších jmen konfrontuje i názory, k nimž se sám nepřiklání (např. v obsáhlém hesle Sekyřkostel), eventuálně i lidovou etymologii (např. u hesla Trčebíč). Mnoho našich místních jmen pochází z německých základů a řada míst má i staré názvy

německé. Srámek vyložil i tato jména a vysvětluje i jejich českou adaptaci. Celkově lze kladně hodnotit propracovanější stavbu slovníkových hesel, která v II. dílu odráží i praktickou zkušenost nabytou při práci nad I. svazkem. Lingvistická hodnota výkladů je vysoká, odpovědným přístupem k materiálu a především širokým rozhledem po odborné literatuře. Ten je tu plodně využit.

Karel Fic

